

Antonín Doležal

3., DOPLNĚNÉ A UPRAVENÉ VYDÁNÍ

Leonardo da Vinci: Anatomická kresba koitu

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Prof. MUDr. Antonín Doležal, DrSc.

ZAKÁZANÁ SLOVA

3., doplněné a upravené vydání

Předmluvy:

PhDr. Vladimír Miltner, CSc.

Prof. MUDr. Jaroslav Zvěřina, CSc.

Doslov:

MUDr. Radim Uzel, CSc.

© Grada Publishing, a.s., 2017

Cover Design © Grada Publishing, a.s., 2017

Vydala Grada Publishing, a.s.

U Průhonu 22, Praha 7

jako svou 6711. publikaci

Odpovědná redaktorka Mgr. Olga Štajnrtová

Sazba a zlom Jakub David

Obrázky z archivu autora

Počet stran 320

3. vydání, Praha 2017

Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod, a.s.

Všechna práva vyhrazena. Tato kniha ani její část nesmějí být žádným způsobem reprodukovány, ukládány či rozšiřovány bez písemného souhlasu nakladatelství.

ISBN 978-80-271-9966-2 (ePub)

ISBN 978-80-271-9965-5 (pdf)

ISBN 978-80-271-0497-0 (print)

Obsah

Ceterum autemputo, quamobrem PRAEPUTIO	VII
„Zakázaná slova“ Antonína Doležala	XI
Úvod (druhé vydání)	XIII
Předmluva ke třetímu vydání.....	XV
Rhodon – ruměnec vyvolávající procházka rozkošnou zahradou srovnávací fyziologické filologie.....	1
Nežádoucí slova	5
Nadávky, znevažování našich blízkých	8
Těhotenství	16
Porod – partus – tokos	25
Upasutika, omphalo-tomos, obstetrix, sage-femme, Hebamme, midwife, akušerka, porodní asistentka	39
O pannách.....	45
O kurvách	59
Žena, muž, děti	70
O parchantech	76
Nádobí mužské – varlata	78
Penis.....	84
Obřízka – kastrace.....	92
Vole	95
Kleštěnci	98
Orgány ženské	101
Vulva – clitoris	107
Ženský klín	111
Gam, gen, gyn, gon.....	116
Potomci – proles	118
Kula a potomci.....	122
Vagina a části přilehlé	125
Libido a jeho realizace.....	131
Masturbace	138

Koitus.....	142
Ze slušného slova stalo se neslušné.....	152
O záludnosti studu a distribuci krevní	158
Vaginismus – O „svazácích“	162
Smilstvo dříve a nyní.....	165
Sadomaso.....	175
Homosexualita.....	177
Prsa ženská	180
Skatologie	188
Močení	232
Láska	236
Choroby venerické.....	243
Cenzori a padělatelé české kultury	247
Slova nemytá a nečesaná v krásné literatuře.....	252
O čem se zpívalo ve škole za první republiky.....	256
Pravda vítězí, ale není to s ní jednoduché.....	258
Ještě mi dej mi pus!	265
Japonci očima Japonky – bohemistky.....	267
Smrt	271
Zduchovnělá slova.....	280
Vulgáta – zakončení procházky.....	284
Slova vyvolávající ruměnec	299

Ceterum autemputo, quamobrem PRAEPUTIO

Na počátku bylo prý SLOVO. Ale hrome, cožpak se nedá zjistit a vědecky doložit, které?

Jestli opravdu SLOVO, pak nepochybně slovanské. (Jiní národové totiž nemají slov, domlouvají se pomocí jakýchsi keywordů a bonmotů.) Ale co dál? Jsme vydáni všanc dohadům. Co vlastně, ve vší účtě, dělaly ty generace vědců před námi? Řekněme to naplno: Nechali všechna ta nezapsaná slova prostě padnout v nenávratné zapomnění, jsouce tumpachově ohromení písmem, jež vskutku je bídou berličkou pro slaboduché davy, které si nic podstatného nepamatují. My však si pamatujeme. Sice nikoli až do toho Adama a jeho Žebry, ale aspoň tak daleko do šerého dávnověku, kdy k nám bratři věrozvěsti přišli hlásat Slovo. A to slovo znělo: „Hospodi, pomiluj!“ Slovo zvukné, řízné, vyzývavé. Perlivý to prazdroj pravého vědění. Krleš vítězně vlající nad hlavami čackých pokolení po celá staletí bez ohledu na společenské převraty.

A jako není ojedinělých atomů ani světa, nýbrž všechny ve své nečestnosti jsou poutány vesmírným množstvím vzájemných vztahů nejrůznější kvality i kvantity, jsouce jejich průsečíky, tak ani žádné slovo nestojí jako hruška v širém poli.

Omnis scientia a Deo est, musíme přece někde začít. Dnes je pradávný Djaus, Zeus, pravoslavný Bor'ĭ, bog s tvrdým znakem. Ale co to slovo vlastně znamená? Bytost, která udílí. A co udílí? Každému jeho zasloužený díl, zboží všeho druhu, i nehmotné, jako jsou štěstí i mizérie, podle zásluhy. Kdo má zboží, bývá zaň vděčen, hamižník je tedy zbožný, chudák je bezbožný. Praslovanské slovo bog je vlastní sourozenec staroindického bhaga, jež má mnoho významů, z nichž nejčastější jsou Slunce, Měsíc, Siva, štěstí, prospěch, úděl, zboží, sláva, krása, láska, jakož i – bez promínutí – pudendum muliebre, to ženské zboží. Jazykověda, potažmo etymologie, je babylón i eldorádo. Pruderie je tu zhola nemístná. Lingvista nezná „sprostých“ slov. Začasto jsou to nedocenitelné historické doklady všeobecně kulturního vývoje našich předků.

„Ale hovno!“ mávnete rukou. Nemávejte tak lehkomyšlně. Proč, prosím, hovno? Bývalo mnohem důležitější, neboť to bylo hovězí hovno, z něhož se přidáním nasekané slámy tvořily placky, jež usušeny staly se výborným výhřevným topivem v krajích s nedostatkem dřeva. Ještě dnes se

těmito placatými briketami ročně ušetří jen v Indii na pětaticet milionů tun černého uhlí. A vy řeknete hovno. Slovo prastaré, praindoevropského základu guau – kráva. „Hovno k ničemu“ bylo vždy jen lejno, totiž to, co je k vylití. Takových archaických přičestí se však už moc nedochovalo, vzpomínám si jen na to, co je k pití, co je pivé, a to je pivo, no a co je k svlečení, je svlečna, posléze slečna. To, co bylo k vylití, totiž lejno, to se lilo, proudilo a příslušné staroindické sloveso téhož významu zní sarati, kontrflek našeho sráti. Když k tomu koření Indové přidají předponu sam-, což je naše sou-, vytvoří slovo samsára, věčný koloběh existence světa i jedince. V češtině pro tento pojem nemáme jednoslovný výraz, ale mohli bychom si ho hravě a etymologicky správně vytvořit: souser. Jazykově je to totéž jako sam-sad – soused, jakož i madhvat – medvěd. Ale to sem už ani tak nepatří.

Shledávám zvláštní uspokojení v tom, že i leknínoví krasoduchové nic netušíce užívají běžně mnoho slov, jež by nevypustili přes pysk, kdyby jen tušili, že jsou to přesné průsečíky v jemném předivu vztahů ke slovům tak-zvané „sprostým“. Jako by jim to bylo šumafú či šumafuk, což je francouzská fráze je m'en fous, doslovně já to jebu.

Vezměte si třeba obušek zvaný pendrek, německy Brendreck – medvědí lejno. Nebo kuneiformní písmo – klínopis, z latinského cuneus, cunnus – klín, ve středověké latině pak ženského rodu cunna a ve výslovnosti žáků darebáků zákonitou disimilací nn v nd... No, no, tak nestyďte se, vždyť je to latinsky. Urazit, ponížit a roztrpčit lze i slovem ušlechtilým, o to je to bolestnější! Přeložte si větu: Mater mea sus est mala. Zhrozíte se. Ale stačí doplnit patřičná interpunkční znaménka: Mater, mea, sus est mala, a hle: Máti, pospěš, prase žere jablka.

Latinské adjektivum fessus – znavený, ochablý, prý dalo s předponou pro- uctivý titul profesor znavený vědou a věkem. Avšak nikoli! Stará latina tohle slovo neznala, vzniklo až ve středověku, jsouc odvozeno do femina fessa, jež žije ve francouzském fessa – hýždě, fessée – výprask, fesseur – mrskáč atd. A pan professeur, přední mrskáč, zmrskav žáky darebáky, kteří svévolně disimilovali spisovně nn v necudné nd, přes jejich anarchistické hýždě ochabl a byl fessus. Kruh se uzavírá.

Jen se nedělejte! Přichystal jsem si na vás exaktní test, který vás odhalí v celé nahotě. Zeptám se vás jakoby mimochodem, kolik znáte v češtině slov končících slabikou -del. A, načapal jsem vás na švestkách. Nikoho z vás ani nenapadlo žádné z ostatních třinácti (v abecedním pořádku): bordel, hnědel (limonit), hřidel, chundel, jadel (druh slanečného sýra v copán-

ku), koudel, ladel (Croton tiglium, ladel počistivý z čeledi pryšcovitých),
mandel, model, pedel, rondel, sardel, šindel, že?

Ó, vy roztomilí pokrytci!

PhDr. Vladimír Miltner, CSc.

Orientální ústav Akademie věd ČR, oddělení Jižní Asie

„Zakázaná slova“ Antonína Doležala

Text z pera emeritního profesora ženského lékařství na 1. lékařské fakultě Karlovy univerzity Antonína Doležala je druhým a přepracovaným vydáním jeho pionýrského spisku *Pikantní jazykověda*. Autor je vpravdě renesanční osobností mezi našimi publikujícími lékaři. Je osobností, která se nikdy nenechala uzavřít do rutinního rámce své profese. U člověka Doležalových parametrů lze právem očekávat nadprůměrný rozhled. Ten také autorův text dokonale dokumentuje.

Knížka se zabývá domněle i skutečně nemravnými či obscenními výrazy, ale zdaleka nejen jimi. Ta slůvka, která „platí“ v češtině, jsou porovnávána s řečtinou, latinou a s jinými světovými jazyky. Autor upozorňuje, že existují slova, která „odrážejí lidskou hanebnost nejhrubšího zrna“ (jako vrah, podvodník, otrokář), která však neřadíme k těm obscenním a nepřijatelným. Na druhé straně k slovům popisujícím některé zcela přirozené anatomické kategorie a zcela přirozené fyziologické funkce zaujímá veřejnost postoj až nepochopitelně prudérní.

Doležalovi je zřejmě pouhý jazykozpyt poněkud těsný. Knížka proto, kromě originálních postřehů a gagů, obsahuje celou řadu pasáží etnografických, filozofických a výchovných. Můžeme zde uvést jen několik málo příkladů. „Jungmann ve své učebnici pro panenskou blánu má termín mázdříčka, panenská blanice – odtud blaničtí rytíři.“ Doležal připomíná staré české letopisy, které například uvádějí, že u ženy s nevytvořenou pochvou vytvořil její souložník v těle přece jen jakousi šterbinu, „která se při druhém pokusu změnila v trhlínu... a byla na světě umělá pochva.“ Originálně přemýšlí Doležal také o průměrech, které různé jazyky používají třeba pro erigovaný penis: V českých zemích nebyvaly honosné sloupky běžným stavebním prvkem, a snad proto v češtině nenalezneme jinde obvyklé průměry penisu ke sloupům a obeliskům. Zato je čeština bohatá na průměry typu „má ho jako sochor, klacek, topor, poleno.“ Dřevo tak v našem jazyce nahradilo v latině obvyklý kámen.

Ženský klín pojmenovává latina *cunnus*, španělština zná termín *cuna* pro kolébku i pro rakev, zatímco *cunda* je srandista, avšak *coño* jest česky řečeno kunda. Toto slovo označuje autor za prastaré. Práví, že „název je to neutrální, geometricky přesný, vědecký.“

Složitá a pestrá je paleta názvů pro pochvu, vagínu. Dětský genitál ruské maminky u dívek označují pisinka, pičuga, pičuška, česky piča, piča, pička. Etymologicky zřejmě z latinského *pictura* ve významu vyšívat či vypichovat.

O pohlavním styku autor praví: „Styk v sanskrtu nazýval se sangama. Gama je chod, takže souchod.“ A také: „Slovník česko-německý z minulého století zná mrd jako rychlý pohyb i jako soulož. Fick... mrdati dle slovníku lze hlavou, ocasem i očima. Šoustání lze latinsky přeložit *attritus*, otírání, tření, německy reiben. Ve slovanských jazycích má pevné místo slovo známé v sanskrtu nejméně 3000 let, je to jabhati.“ Avšak jak autor praví, slovo jebat dnes v češtině skomírá.

„Řecké kakke je zvuk pádu stolice, lejna. Ve staročeštině objevuje se termín ‚lokatati‘. Ve Španělsku pro děti užívá se caca, pro dospělé pak cagar. Podobný výraz je kadit, vykadit se.“ Komenský prý kdesi praví, že „myš myssimi hovnamí se prozrazugic.“ „Hovno má plno slovanských příbuzných ... původně to bylo spíše guvno ... hovno bylo již našimi předky užíváno i mimo oblast gastroenterologickou pro vyjádření relací interpersonálních a společenských. Bez znalosti toho slova nelze dnes dělat v hospodách politologické prognózy. Sloveso sráti má spojení se staroindickým sarati, teče.“

Jak autor správně uvádí, „i největší učenci jedli, defekovali, močili, plodili děti, miliskovali se.“ Ve vývoji společnosti lze sledovat marné snahy moralistů, aby sprostá slova zmizela ze slovníků. Avšak slova nezmizela z tradované skutečné řeči. Lidský svět pro své stále se zhoršující mravy potřebuje nadávky. V této oblasti jsou slova vulgární nenahraditelná. Nadávka je totiž namnoze jen hlasitě vyjádřená pravda. „Oplzlík je pevně již předem rozhodnut hledat lascivní význam tam, kde vůbec není.“

Antonín Doležal napsal zajímavý text. Své půvabné zaujetí evoluční jazykovědou si ponechal a doplnil je četnými filozofickými glosami. Jak praví přílehavě závěrem, nebylo jeho úmyslem zvyšovat frekvenci oplzlých termínů v živém jazyce. Moudře, vtipně a neotřele se zamyslel nad jejich vznikem a historickým vývojem. Říká, že „renezance kdysi zakázaných slov je očištná. Není to šuškáni prasečinek oplzlíků, je to mluva poučených volnomyšlenkářů.“ Autor je nejen porodník, polyhistor a polyglot, ale také dialektik a jistě i volnomyšlenkář. Knížka proto velmi stojí za přečtení.

doc. MUDr. Jaroslav Zvěřina, CSc.

Úvod (druhé vydání)

Prvé vydání knihy bylo rozprodáno, a jelikož o tuto problematiku je zájem, rozhodl jsem se pro nové, rozšířené a doplněné vydání. Vycházím ze srovnávací fyziologické filologie, akcentující vývojová – historická hlediska. Podle požadavků čtenářů jsem provedl některé úpravy a doplnění týkající se např. terminologie, dokumentace, transkripce, řecké mytologie, odstranil jsem některé chyby, poopravil jsem v některých případech etymologii, některé statí jsem více propracoval. Vzhledem k dominanci angličtiny jsem poněkud rozšířil příklady z této cílové jazykové oblasti. Přihlédl jsem k připomínkám studentů medicíny, kteří neprošli latinou a kterým publikace může usnadnit pochopení fenomenologické stránky původní starověké i současné lékařské terminologie. Lékařský slang jsem zpracoval v jiné publikaci.

Soustřeďuji se na běžné indoevropské jazyky, kde akcentuji jejich podobnost. U sanskrtu, řečtiny, ruštiny, hebrejštiny, arabštiny jsem ustoupil od specifického písma a užívám transkripci. U řeckých slov jsou tak odlišena starověká slova původní od slov vytvořených zejména v lékařské terminologii v době pozdější. K delším citacím v cizí řeči připojuji povětšinou doslovné otrocké překlady.

Není účelem této knížky suplovat slovníky vulgarismů, slangů a nářečí, které mají zcela jiné poslání. Tuto roli sehrála v českých zemích vynikající, leč málo známá publikace z první poloviny minulého století *Kryptadia*, kterou sepsal Karel Jaroslav Obrátil.

Čtenář hledající lascivity bude zklamán. Jak vyplývá z povahy věcí, některé přírodní děje se příjemně prožívají, ale jejich popis a vysvětlování patří při lékařských zkouškách mezi nejobtížnější, nejobávanější a stejně je tomu tak ve filologii.

V průběhu života autora se výrazně změnila hmotná kultura, neustále přibývají nová slova, nastupuje neskutečné množství zkratk, slova stará dostávají nové významy, mizí slova ještě nedávno běžná. Kolik lidí dnes ví, a za dvacet let bude vědět, co bylo povřísko, roubík, žentour, podplameňák, jednohrstovka, vršovanda, kolovadla, nátepníčky, šlajfky, oukrop...? Lékaři budou pátrat, co byla rekordka, bistury, kliseometr, kardiobalistografie, kefalotryb. Slova, o kterých píšeme, jsou trvalá, provázejí lidský rod po tisíciletí. Každý je zná, každý si myslí, že jim rozumí, vyskytují se v každé evropské řeči v jemných odstínech a mutacích. Duchojemným zní

hrubě, urážejí slušnost, mravnost, kazí mládež, slova jsou proskribovaná, ostrakizovaná, odsunutá na samý okraj společnosti, a přesto tato slova existují a dále se udržují. Jsou potřebná pro každodennost i události mimořádné, mimo informaci nesou zpravidla i emoční doprovod. Při slovní komunikaci téměř každý provádí cenzuru. O některých věcech intimních se mlčí. Čistému vše čisté, pokud je někdo úlisný moralista, bude cenzurovat, jak si ukážeme, i Písmo svaté. Slova nemytá a nečesaná povětšinou nelžou, ale nemají ani patent na pravdu. Pokud tato slova opustí oblast, ve které vznikla a začnou se vyskytovat jako obraty básnické, metafory a podobenství, pak narušují tok informací a přestávají rozumové důvody pro jejich používání. Od posledního vydání mám dojem, že frekvence těchto kdysi kaceřovaných slov v mediálních prostředcích iracionálně stoupla.

Materiály a názory, pokud nejsou vlastní, jsme přejímali z prací Simona Lomnického, Josefa Jungmanna, Karla Jaroslava Obrátla, Václava Machka, Ludwiga Augusta Krause a pramenů literárních, které uvádíme v textu. Rekonstrukce minulého je stejně neschůdná jako prognóza – predikce budoucího vývoje jazyka. Je to podobné práci paleontologů, archeologů, historiků a kriminalistů. Většinu minulých dokladů pohltí realizace druhé věty termodynamické a nezbyvá *ex ungue leonem* ze zachovaného drápu poznat, že tu byl kdysi lev. Při hledání pravdy má tu své místo i fantazie, autor se někdy snaží *ridendo dicere verum* – sdělit pravdu žertem. Některé výrazy se opakují, pokud se tak stane, čtenáři se neomlouvám, je to dáno rozsáhlostí zkoumané látky, navíc soudím, že některá slova jsou tak zajímavá, že si o nich člověk rád počte znovu.

Děkuji za spolupráci svým přátelům, kteří mi pomáhali kritickými radami. Doc. MUDr. Rudolf Linc provedl korekturu a účastnil se s MUDr. Miroslavem Lomíčkem výběru obrázků z archivu autora. Karel Köcher, Ph.D., revidoval a aktualizoval texty anglické, PhDr. Marie Fenclová texty francouzské, Ing. Lenka Halounová texty holandské, manželka Jana Doležalová kontrolovala termíny starořecké a latinské, karikatury vytvořil JUDr. Karel Helmich. Velmi oceňuji podněty MUDr. Tani Lomíkové. Ke zduaru knihy přispěla po technické stránce Blažena Posekaná.

Bylo mi vytýkáno, že tato práce je poznamenána profesionální deformací, způsobenou půlstoletím trvajícím povoláním porodnickým. Je tomu tak! *Navita de ventis, de tauris narrat arator, enumerat miles vulnera, pastor oves.* (Lodník vypravuje o větrech, oráč o býcích, voják počítá rány, pastýř své ovce.)

autor

Předmluva ke třetímu vydání

Lector amice, objektivní realita v které žijeme, nereaguje jako biliárové koule, biosociální systémy jsou megaelementární, dynamicko-viskózní, odlumené, průtokové, antientropické, otevřené přísunu energie. Jsou částečně i sebeopravné. Kvalita těchto systémů je veličina zachycující jejich reaktivitu až odolnost při vzájemné jejich interakci od dotyku až po impakty. Nevyčerpá se jen jedním ukazatelem, takže i slovní odrazy nepostihují nikdy celou entitu, ale jen její části, což je i podkladem pro existenci synonym.

Od vydání *(Ne)pikantní jazykovědy* v roce 1996 uplynulo 19 let. Πάντα ῥεῖ – panta rhei, jak stanovil *Hérakleitos* (535–475 př. n. l.), vše je v neustálém pohybu, vzniká nové a zániká staré, tyto změny se vyjevují jako jedny z prvních na jazyku. Jazyk musí nějak označit prvky systému, vazby mezi nimi i interakce systémů. Potřeba komunikace nemůže za to, co se jí z objektivní reality připlete právě do cesty.

Po prvním vydání jsem dostával souhlasné, ale i rozhořčené dopisy mravokárců, kterých po roku 2004 výrazně ubylo. Kniha se mezitím stala ozdobou školních, veřejných i soukromých knihoven, namnoze je i povinnou předmaturitní četbou zařazenou mezi klasiky světové literatury. V posledních letech ji téměř nevidíme mezi čtenáři v tramvajích, co je ale závažnější, posuzování druhdy uváděných zakázaných slov se podstatně změnilo, řada byvších informací má už jen cenu historickou. Slova Napoleonova zčeštil Jaroslav Hašek (1883–1923): „*Situace na vojně se mění každým okamžikem.*“ Stejně tak se mění náš jazyk, každý den přibývá nějaké nové slovo, někdy má život jepičí, jindy přetrvává.

V průsečíku společensko-ekonomické formace, za působení neviditelné ruky trhu v uplynulém období se tato publikace nemohla vyhnout fyziologickému procesu – habituaci, reakci na často přicházející obvyklost. Georg Wilhelm Friedrich Hegel (1770–1831) by to dnes nazval přetavením mimořádného, neobvyklého do každodennosti, nastal proces, proti kterému v darwinistické i společenské selekci není úniku. Tak jako za čas neslyšíme šumění větru, bublání potůčku, chod kyvadlových hodin, stejně se adaptujeme na dříve zakázaná slova. Habitus je obvyklost i naší tělesné konstrukce, v porodnictví je to obvyklý vztah jednotlivých částí plodu v děloze vůči sobě navzájem. Habituace nás provází celoživotně a je tomu tak i v jazykovědě.

Někteří čtenáři se smyslem spíše pro hodnoty duchovní navštívili možná nudistické mořské pláže. Po počátečním okoukání se lidé pohybují v oněch místech bez plavek se samozřejmostí, s jakou se jinak chovají při plesu v opeře. Přebytek okolní nahoty vyvolá u účastných útlumovou habituaci, nechápou počínání textiláků, kteří, přikrčení za keři, fotografují celí vzrušení teleskopicky ony svobodné naháče.

Současně nesčetní ajťáčtí filologičtí výzkumníci exaktně v mnoha jazycích sledují frekvenci tzv. neslušných slov v nejrůznějších společenských uskupeních, přesně na procento stanoví, která slova odcházejí do zapomnutí a která nastupují jako nová. Byvší sprostá slova jsou zařazena do regálů, odpočívají v pokoji, nově se rodící derou se jak o život mezi lidi, do sdělovacích prostředků. Kdysi zakázaná slova se v současnosti objevují v takovém nadbytku, že je pro ně hračkou zastavit tok Labe, ztratila někdejší účinnost, byvší šokující označení jsou jako omšelá přijímána znuděně bez jakýchkoliv emocí. Paradoxně větší efekt mohou mít náznaky, dvojsmysly, rádoby slušné opisy, slovní hříčky.

Bylo mně vytýkáno, že v knize dostal zbytečně velký prostor sex. Vlivem své profesionální porodnické deformace se domnívám, že nejdůležitějším pochodem na naší planetě je zachovávání lidského druhu, a tam to bez sexu nejde. Principiální existencionální hodnoty se tvoří tím nejpříjemnějším způsobem. Puritánský kazatel má o tom jiné mínění, nemám námitky, aby je u svých farníků hlásal a rozšiřoval.

Náš národ je bohorovný, každý Čech je přesvědčený, že rozumí fotbalu, politice a sexu, což je ve všech případech velká iluze. Při zkouškách z anatomie, fyziologie a gynekologie patří na Lékařských fakultách a Fakultě tělesné výchovy a sportu UK mezi nejzákladnější otázky biomechanika defekace, mikce, erekce a ejakulace, jindy hlučná mužská chvástavost je u zkoušených vystřídávána rozpaky a trapným tichem.

V *Novém zákonu*, v *Listu Titovi*, verši 15 stojí: „*Omnia munda mundis.*“ (Čistým je všechno čisté.) V medicíně je nutné bez studu nejenom o všem hovořit, ale také vše dostupné analyzovat. Věda likviduje jakoukoliv lascivnost. Můj nezapomenutelný učitel, mikrobiolog profesor RNDr. Jan Kořínek (1889–1952) na jedné z válečných přednášek řekl: „Vezměte si velkou lupu, pak mikroskop, a najednou zjistíte, jak si je celá živá příroda podobná.“

Mužům doporučuji, aby toho pamětlivi se podívali zvětšovacíím sklem na intimní, skrývaná místa své partnerky, běžné erotické myšlenky je okamžitě přejdou. Z historických postav to zažil jen Gulliver mezi obry a sepsal to Jonathan Swift (1667–1745). Lidský výkal je zbaven odpovědnosti

a ošklivosti, pokud se dostane náležitě obarven mezi podložní a krycí sklíčko a je sledován mikroskopem. Tak je tomu i ve filologii s používanými slovy. Překladatel Ovidia profesor Ivan Bureš (1886–1947) dával lascivně se projevujícím studentům za úkol naučit se příslušné Ovidiovy verše z *Ars amatoria* nazpaměť, a bylo po legraci.

Můj známý u mě viděl knížku *Lidská sexuální aktivita*, kterou sepsali William H. Masters (1915–2001) a Virginia Johnson (1925–2013) roku 1966, a požádal mě, abych mu ji půjčil. Sdělil jsem mu, že pokud tuto knížku překypující experimenty dokáže přečíst, dostane basu šampaňského. Když zahalasil: „Už jako bych ji měl,“ dodal jsem: „Ale já tě z toho vyzkouším.“ Po třicáté stránce mi knihu vrátil.

Kolik bylo v historii u vědeckých objevů sporů o nejrůznější priority, ať šlo o vývod pankreasu, svíčkovou, elektromagnetickou indukci, řízek, radiové spojení, venózní chlopně, virus hepatitidy, majonézu, kukačkové hodiny, vynálezy a byvší novinky se stanou za čas banalitami a na priority se pochopitelně zapomene. Doporučuji do vědeckých sdělení nevkładat proto slovo moderní. Čteme-li práci z dvacátých let minulého století *Moderní léčba insulinem*, působí takový název úsměvně.

Změny nastaly v společenském hodnocení vulgarit, v současnosti slova kdysi šokující, neslýchaná, nevšední, nemytá a nečesaná jsou užívána bez obalu i éterickými ženami, z jejichž úst se byvší sprostota vytrácí. Žena sebevědomá, vzdělaná a ušlechtilá může říci vše, u ženy hrubých, nejapných způsobů působí ošklivě, i jak řekne dobytro.

Byl jsem proto nanejvýš překvapen, kolik u nás žije občanů navíc s aktivním přístupem do masových médií, kteří se pohoršovali, když prezident Zeman při překladu užil jedno české slovo s tisíciletými kořeny, které znamená klín. Slovo všeobecně užívané a známé by podle těchto mravokárců s patentem na slušnost nesměl užívat občan zvolený demokratickou většinou. Je opravdu štěstí sdílet náš ekosystém s takovými jemnocitnými osobnostmi, nechci ani pomyslet, kam bychom se v naši zemi dostali, kdyby tito strážci duchovních hodnot nezasáhli. Autor jen dobře u těch rádoby rozhořčených puritánů nechápal, proč ono pro ně tak závadné slovo do nekonečna veřejně opakovali, jako by ho nikdy předtím neslyšeli, usoudil, že asi se ho potřebovali naučit z paměti. V *Evangelii podle Matouše* (7,3–5) říká Ježíš těmto pokrytcům: „*Jak to, že vidíš třísku v oku svého bratra, ale trám ve vlastním oku nepozoruješ? Anebo jak to, že říkáš svému bratru: ‚Dovol, ať ti vyjmu třísku z oka‘ – a hle, trám ve tvém vlastním oku! Pokrytče, nejprve vyjmi ze svého oka trám, a pak teprve prohlédneš, abys mohl vyjmout třísku z oka svého bratra.*“ Doporučuji laskavým čenářům

knížku Václava Spána, *(S)prostonárodní čítanku*, kde je obrovské množství zajímavého materiálu, cituje *Erotiku českého obrození* z roku 1928, Jeníka z Bratřic, Josefa Dobrovského, Františka Ladislava Čelakovského, Jána Kollára, Boženu Němcovou, Karla Jaromíra Erbena, porodníka Fridricha Benjamina Osiana, anatoma Paola Mascagniho, knihu *Erotikon* z roku 1928.

Vymyká se této útlé publikaci zachytit neobyčejně velké bohatství slov, které se k dané tematice vážou. Totéž se týká písní, kde jen skutečný badatel může rozhodnout, co je textem původním, a co bylo upravováno mravokárnými básníky, a naopak, kde na text bezúhonný počestný vznikly sprosté parodie – možnost vytvořit překrásný rým si o to u některých slov přímo říká. Zatímco parodie politické mívají jepičí trvání, parodie písní týkající se tělesných funkcí jsou tradicí nezištně předávány po staletí.

V dalším vydání jsem uvedl výňatky některých básní. U citovaných lidových písní lze konstatovat, že nezaprou svůj původ. Konstatují vše věčně, bez obalu, s ničím se dlouho nepárají, pojmenovávají a často zesměšňují lidské maléry způsobem přímým, nelitostným, neomaleným. V písních milostných nalezneme reflexe na selhání partnerských vztahů, vyrovnání s osudem, chybí v nich tolerance, diplomacie, přitom působí hojivě.

Každý z nás občas něco řekne z plných plic. *Etiam maledicere humanum est* – i nadávání je lidské, je to vyzkoušený vynikající ventil na nepříjemné životní situace. Před dvaceti lety byli Češi v nadávkách ještě nevinátka. To se změnilo. Mezinárodní klima, znalosti hovorové angličtiny umožnily i lidem v České kotlině a na Moravě dohnat západní více pokročilé národy, takže tam, kde angličtina má v nadávkách *fuck*, ustoupují slova sterkorální a hrdě se nyní mezi naši nadějnou mládež užívali přesná česká synonyma. Bude to úleva pro překladatele, doposud vyměňovali kletby spojené slovně se sexem za slova přiřazovaná úkonům povahy gastroenterologické.

Naši jinoši jako svoji přednost zdůrazňují svoji individualitu, autor o tom podle přejímání slov pochybuje. V jazyku pozorujeme typický primát fenomén – opičení, imitation drive, německy Nachahmungstrieb, mládež je stádnější víc, než jak si o sobě myslí. Lze vůbec překonat českého světáka, který v počítačové korespondenci vyjádří svůj údiv zkratkou WTF – what the fuck? Ano, nezapře se, že jsme potomci husitů, mládež už fakuje ostošest. Lidský pokrok podoben je peristaltice střevní, nelze ho zastavit. Je na nás, aby jako peristaltika nekončil. K tomu má sloužit i tato publikace.

Děkuji Mgr. Olze Štajnrtové za četné podněty, připomínky a doplňky k tomuto vydání.

senex decrepitus Doležal

Rhodon – ruměnec vyvolávající procházka rozkošnou zahradou sroo- návací fyziologické filologie

Salve Lector amice. Tážesli se, co gest učeným by ti? Odpověď méj: Znáti wécý rozdily, a moey gedno každé wyznamenati swým gménem. Nieliž mimo to? Nic gisté naprosto. Wsseho umění položil základy, kdo se wygmenování přirození a řemesel naučil.

Totius eruditionis posuit fundamenta, qui Nomenclaturam naturae et Artis perdidicit.

Jan Amos Komenský

Žijeme v neskutečně objemném světě objektů a jejich vztahů, přehlčení podněty, které na nás ustavičně dopadají. *Aristotelés* ve spisu *Peri zóon genéseos* – De generatione animalium píše, že mají některá ústrojí význam principů, a pohne-li se principem, pohne se i vším ostatním. V systémech biosociálních tuto roli hrají prvky a vazby, které jsou spojené s rezistencí a tím se zachováváním systému a ty, které umožňují jeho reprodukci tj. rozmnožování systému.

Ve starověku *Cicero* (106–43 př. n. l.) praví, že *historia magistra vitae* – dějiny jsou učitelkou života, takže pohled historický je nezbytný pro pochopení logiky současného. Výstižnou hegelíanskou formulaci podal *Jan Evangelista Purkyně* (1787–1869): „Jestliže chceme některý předmět svého nazírání přírody pochopit v jeho celku, musíme jej zkoumat v jeho vznikaní, trvání a zániku, dále v jeho individualitě a vztazích, abychom jevem pronikli až k jeho podstatě.“ Pokusíme se o to. Budeme si všimnat některých otázek fyziologické filologie, které se shora zmíněných principů dotýkají. V latině *lingua* značí jazyk i současně řeč, od *lingo* – lízati, olizovati řecky *légo*, *léxo* – říkati, mluvit, v angličtině je z toho odvozen výraz *language*, každý známe lexikon. Pro anatomický jazyk užívají Angličané *tongue*, příbuznost je s německým *Zunge*, latinské *tondeo*, řeckým *tondo* – okusují, germánsky *tungon*, indoevropsky *dnghu*. Řecky jazyk – *glossa*, *glotta*, příbuzné slovo